

Kulcs a brexithöz

Halmai Péter (szerk.): *A brexit forgatókönyvei és hatásai*. Budapest: Dialóg Campus, 2020. 306 o.
https://doi.org/10.47707/Kulugyi_Szemle.2021.2.10

Még 2020 decemberének legelején is úgy tűnt, hogy az Európai Unió történetében az utóbbi közel öt év legnagyobb kihívásainak, a fennmaradásával kapcsolatos bizonytalanságoknak a sora új tényezőkkel bővül: a brexit határideivel. Éppen ezért szinte lehetetlen küldetésre vállalkozott Halmai Péter egyetemi tanár, „A modern állam gazdasági szerepének legújabb dimenziói” elnevezésű Ludovika Kiemelt Kutatóműhely vezetője – a döntően még 2018-ban elvégzett kutatások alapján készült – „A brexit forgatókönyvei és hatásai” című tanulmánykötet közreadásával. A több mint 300 oldalas könyv tíz, jellemzően egyívnyi terjedelmű tanulmányon keresztül tárja fel a brexit politikai, jogi és gazdasági aspektusait. (Ez alól kivételt a kötet szerkesztőjének a nagyobb terjedelmű, gazdasági fókuszú fejezete képez.)¹

A téma kapcsán természetesen adódik a kérdés: hogyan lehet olyan, önmagát folyamatosan író eseményfolyam forgatókönyveit megírni, amelynek a végét senki sem látja? Erre a kérdésre adott frapáns választ Halmai Péter, aki mintegy átvágva a gordiuszi csomót, a témától egy lépést hátralépve, önmagát a brexit jelenségét és annak objektíve várható gazdasági hatásait vizsgálta; e törekvést pedig a könyvben publikált tanulmányok is visszatükrözik.

Mi sem érzékelteti jobban a brexit körüli közéleti-közjogi-politikai zűrzavart (az utóbbi ismertetésére a „Brexít és a brit pártverseny” című fejezet révén Kaszap Márton vállalkozott), mint a témát részletesen taglaló szakmai munka sajátos szerkesztési megoldása. A könyv ugyanis két előszót (9–12. o.) is tartalmaz, amelyek értelmezését Koller

---

¹ A szerző több művében behatóan vizsgálta a brexit problémakörét. Ld. Halmai, 2016, 7–32 o.; Halmai, 2020a, 837–877. o.; Halmai 2020b, 1621–1635. o.; illetve azt szélesebb rendszerezésbe illesztette: Halmai, 2020c, 68–76. o.; Halmai, 2020d, 98–124., 458–494. o.

Boglárka tanulmánya („Új Európa 2019. március 29. után? – a brexit természetrajza”) segíti: sorra veszi a brexithez vezető azon tényezőket, amelyek a kilépés teljes folyamatát végigkísérték.

Bóka János „A brexit jogi útvesztői” című tanulmányában csokorba gyűjtötte a britek kilépésének a lehetséges forгатókönyveit megalapozó jogi tényezőket. A „*pacta sunt servanda*” – vagyis az a jogelv, amely szerint „a megállapodásokat teljesíteni kell” – a római jog kialakulása óta a szerződő felek közötti kölcsönös bizalom alapja. Nem meglepő tehát, hogy az aforizma a nemzetközi megállapodásokat szabályozó írott és íratlan joganyag részévé vált. Nem várható el, hogy bármely jogi elemzés előre felkészüljön egy olyan helyzetre, amelyet a brit kormány 2020 szeptemberében okozott. Boris Johnson miniszterelnök ugyanis, attól tartva, hogy az Egyesült Királyság hátrányos helyzetbe kerülhet az alkufolyamat során, úgynevezett belső piaci törvényjavaslattal (*Internal Market Bill*) állt elő, amellyel a fennálló megállapodást kívánta felülírni. Johnson javaslata heves tiltakozást váltott ki, mégpedig nemcsak a nemzetközi közösség tagjaiból, de a brit miniszterelnök saját politikai táborán belül is. Joggal tették szövé, hogy a tervezete önkényesen ignorálná az Európai Unió és az Egyesült Királyság közötti kilépési megállapodást, s ezzel rombolná a szigetország nemzetközi tekintélyét. Nyilvánvalóan nem róható fel a jogi fókuszú tanulmány szerzőjének, hogy a kiindulópontja a két fél közötti kiegyensúlyozott, „úriemberi” szerződéskötési magatartás.

A tanulmánykötet szerkesztője és szerzői bizonyára úgy mérlegelhettek, hogy a mű akkor lesz a legautentikusabb, ha abban a brexitet előidéző körülményeket, a kilépés hatásait és – ami a legfontosabb – a *kemény*, vagyis a „*no-deal*” (megállapodás nélküli) brexit feltételrendszerét és elméleti hatásait részletekbe menően mutatják be.

A kézirat lezárását követő fejlemények a szerkesztőt és a szerzőket igazolják: a 2020-as közvitákat a „kemény brexit” egyre fenyegetőbb realitása határozta meg. Ma természetesen okosabbak vagyunk, s az Egyesült Királyság és az Európai Unió között 2020 karácsonyán létrejött kereskedelmi megállapodás részletei ma már mindenki előtt ismertek.

Időközben a politikai és jogi elemzések is beérték a megállapodást. 2020 decemberétől kezdve egyre több helyen olvashattunk arról, hogy a megállapodás nélküli brexit ötlete eleve politikai blöff volt, s csak arra szolgált, hogy a brit miniszterelnök tárgyalási potenciált harcoljon ki az országának.²

Mind a Halmai Péter által írt fejezet („A brexit gazdaságtana”), mind pedig Elekes Andreáé („Nemzetközi kereskedelem – mi várható a pénzügyi szolgáltatások területén?”) azt bizonyítja, hogy az Egyesült Királyság részéről különös önsorsrontás lett volna megállapodás nélkül elhagyni az Európai Uniót.

„Gazdasági szempontból alapvető kérdés, hogy az Egyesült Királyság a jövőben is az európai belső piac része maradhat-e.³ Annak hiányában az EU-val vámunió vagy a szabadkereskedelmi megállapodás jöhet szóba, szinte felmérhetetlenül nagyszámú problémát előidézve. Ennél nagyobb gondot csak az okozna, ha az Egyesült Királyság kilépése az EU-tagállamokkal kötött átfogó, s valamennyi lényeges kérdést kimerítően szabályozó megállapodás nélkül történne. A brexit gazdasági vonatkozásairól határozottan kijelenthető: a kilépés mellett kampányt folytató politikusok nem voltak tisztában annak gazdasági hatásaival, következményeivel” – írja Halmai (194. o).

Elekes Andrea a pénzügyi és kereskedelmi tárgyú fejezetében a kemény brexitről a következőképpen fogalmaz (225. o):

„... az Egyesült Királyság elvileg törölheti az EU-rendeletekhez és irányelvekhez kapcsolódó szabályozás egy részét vagy egészét, vagy hozzáigazíthatja azokat az Egyesült Királyság szabályozási prioritásaihoz. Ám ez azt jelentené, hogy az EU piacán

---

2 Lásd például Tom Kibasinak, az Institute for Public Policy Research (IPPR) korábbi igazgatójának „The threat of a no-deal Brexit was nothing more than a hoax” című írását a *The Guardian* hasábjain; de a megállapodás hírére még Nigel Farage, aki elsősorban a brexit melletti hangos kiállásáról vált ismertté, szintén megerősítette, hogy a megállapodás nélküli brexit soha nem volt realitás.

3 Ilyen forgatókönyvek megvalósítására lehetőséget nyújtana (illetve nyújtott volna) a differenciált integráció. Ld. Halmai, 2019a; Halmai, 2019b.

is működni kívánó vállalatoknak kettős sztenderdnek kellene megfelelniük, ami jelentős többletköltséget, a versenyképesség romlását eredményezné.”

E két fejezet azért kiemelendő, mert a tanulmánykötet kiindulópontjai közé tartozik, hogy az Egyesült Királyságnak jelenleg az Európai Unió a legfontosabb kereskedelmi partnere (23. o). A könyv feladata ennek megfelelően egyfelől az, hogy a több mint 300 oldalon keresztül az olvasó elé tárja azt a speciális kereskedelmi és gazdasági viszonyt, amely az EU-t és a szigetországot összekapcsolja. Másfelől pedig az, hogy rávilágítson azokra a szempontokra, amelyek a további szimbiózist szükségessé teszik a két fél számára. Ezt a vállalt feladatot a könyv sikeresen teljesítette is.

Egy gondolat erejéig érdemes visszatérni a (második) szerkesztői előszóhoz. Abban Halmai Péter leírja, hogy „a brexit szomorú, de tanulságos történet”. Ez a nyilvánvaló állásfoglalás két okból sem tekinthető elfogult értékelésnek: egyrészt Halmai a saját, már említett tanulmányában több mint 100 oldalon keresztül adja a gazdasági fókuszú alátámasztását annak, hogy miért is tartja „szomorú” történetnek mindazt, ami a szigetország és az Európai Unió között 2016 óta történt, illetve ami rövid és középtávon történni fog. Másrészt pedig Arató Krisztina a mintegy 20 oldalas írásában („Érvek és ellenérvek a brexitkampányban – mit mondanak az Európai Unióról?”) ismerteti, hogy milyen érvek ütköztek egymással a brexit kapcsán.

A szerkesztő nem feledkezett meg a magyar vonatkozásról sem: az „A brexit árfolyamhatása a nagy-britanniai magyar munkavállalók szemszögéből” című tanulmány végkövetkeztetése, hogy a brexittől „nem várható, hogy a külföldön dolgozó munkaerő tömegesen visszatérjen a magyar munkaerőpiacra” (240. o.). A kutatás Kutasi Gábor érdeme, aki Regős Gáborral társszerzőként a kötet egy másik tanulmányát („A brexit exportra gyakorolt hatása brit és magyar szemszögéből”) is jegyzi.

A fentieket összegezve kijelenthető, hogy „A brexit forgatókönyvei és hatásai” című tanulmánykötet átfogó és rendkívül alapos összefoglalása a mind az Európai Unió, mind az Egyesült Királyság történetében példátlan eseménynek. A szigetország kilépése kétségkívül megszünteti a nemzeti szuverenitásuknak az EU-tagságból következő önkorlátozását. Ugyanakkor abban mindenki – ideértve magukat a briteket is – egyetért, hogy a tragédiák sorát felvonultató 2020-as év egyik örömteli „karácsonyi ajándéka” az volt, hogy legalább a régóta húzódott EU–brit kereskedelmi megállapodást megkötötték. Annak révén ugyanis elvileg elkerülhetőek a megállapodás nélküli brexit következményei. Ám e legrosszabb kifejlet elkerülése még nem *happy end*. Legfeljebb kárenyhítésnek tekinthető a rendezetlen kihulláshoz képest. Az elkövetkező évek közvitáinak a visszatérő eleme lehet, hogy a lehető legrosszabb forgatókönyv elvetése valóban bravúr-e, vagy inkább a kötelező minimum teljesítése – erről azonban egyértelmű döntést a brit választók hoznak majd, legközelebb 2024-ben.

Dobozi Gergely

Irodalomjegyzék

- Halmai Péter (2016). A Brexit lehetséges gazdasági hatásai. Gazdaságtani alapok, módszertani lehetőségek. *Európai Tükör*, 21(2), 7–32.
- Halmai Péter (2019a). Bevezetés: tagállami integrációs modellek. In Halmai Péter (szerk.), *Tagállami integrációs modellek. A gazdasági kormányzás új dimenziói az Európai Unióban* (15–27. o.)
- Halmai Péter (2019b). Differenciált integráció: gazdasági integrációs modellek. In Halmai Péter (szerk.), *Tagállami integrációs modellek. A gazdasági kormányzás új dimenziói az Európai Unióban* (67–142. o.)
- Halmai Péter (2020a). A dezintegráció gazdaságtana. A brexit esete. *Közgazdasági Szemle*, 67(9), 837–877.
- Halmai Péter (2020b). A populizmus ára: a Brexit-adó. *Magyar Tudomány*, 181(12), 1621–1635.
- Halmai Péter (2020c). *Európai gazdasági integráció*. Budapest: Dialóg Campus.

Halmi Péter (2020d). *Mélyintegráció. A Gazdasági és Monetáris Unió ökonomiája*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Halmi Péter (szerk.) (2020). *A brexit forgatókönyvei és hatásai*. Budapest: Dialóg Campus.

Kibasi, Tom (2020). The Threat of a No-Deal Brexit Was Nothing More Than a Hoax. *The Guardian*. A letöltés ideje: 2021. augusztus 4. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/dec/30/no-deal-brexit-hoax-doomsday-scenario-credible-eu-uk-politics>.